

RIIGIKOHUS
.....

RIIGIKOHUS

ÕIGUSTEABE OSAKOND

**Enese mittesüstamise privileeg
maksuvaidluste lahendamisel
Eesti halduskohtute ja EIK praktikas**

Kohtupraktika lühianalüüs

Liina Kanger

haldusõiguse analüütik

Tartu

Veebruar 2012

Sisukord

Sissejuhatus.....	3
1. Enese mittesüstamise privileeg Riigikohtu praktikas	3
2. EIK seisukohtade kasutamine enese mittesüstamise privileegi tõlgendamisel I ja II astme halduskohtute praktikas	5
2.1 <i>Murray vs. Ühendkuningriik, Saunders vs. Ühendkuningriik, J.B vs Šveits</i>	7
2.2 <i>Weh vs. Austria</i>	8
2.3 <i>Albert ja Le Compte vs. Belgia</i>	9
2.4 <i>Shannon vs. Ühendkuningriik</i>	9
2.5 <i>Elomaa vs. Soome, Allen vs. Ühendkuningriik</i>	9
Kokkuvõte	10

Sissejuhatus

Käesoleva kohtupraktika lühianalüüsi eesmärgiks on teha koondülevaade EIK lahenditest, millele Eesti halduskohtud tuginevad, kui lahendada tuleb paralleelmenetluste läbiviimisel kaasnev põhimõtete kollisioon: ristuvad enese mittesüüstamise privileeg kriminaalmenetluses ja menetlusosalise kaasaaitamiskohustus maksumenetluses. Vaatluse all on probleem, millal võib isik MKS § 64 lg 1 p 6 alusel keelduda ütluste andmisest või ka maksuhaldurile dokumentide esitamisest.

Analüüsitavate halduskohtute otsuste hulka kuuluvad need otsused, milles MKS § 64 lg 1 p 6 kohaldamisel kasutatakse EIK praktikat.

Analüüsis esitatud seisukohtadel ei ole siduvat mõju ja need ei ole käsitatavad Riigikohtu seisukohana. Riigikohus võtab õiguslikke seisukohti vaid kohtulahendis.

1. Enese mittesüüstamise privileeg Riigikohtu praktikas

MKS § 64 lg 1 p 6 kohaselt on isikul õigus keelduda teabe andmisest ja tõendite esitamisest küsimustes, millele vastamine tähendaks enda või maksukohustuslase abikaasa, otsejoones sugulase, õe või venna, õe või venna alaneja sugulase, abikaasa otsejoones sugulase, abikaasa õe või venna õigusrikkumises süüditunnistamist. See tuleneb karistusõiguse põhimõttest *nemo tenetur se ipsum accusare*, mille kohaselt keegi ei pea tunnistama iseenda vastu (PS § 22 lg 3).

Riigikohtu kriminaalkolleegiumi 01.06.2005 otsuses kriminaalasjas nr 3-1-1-39-05, p 13 on märgitud, et ehkki Inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsioon (EIÕK) otsesõnu sellist põhiõigust ei sätesta, on Euroopa Inimõiguste Kohus (EIK) oma praktikas järjekindlalt väljendanud seisukohta, et õigus vaikida ja enese mittesüüstamise privileeg on konventsiooni art 6 lg 1 nõuetele vastava õiglase menetluse keskne komponent.¹ See põhimõte seondub maksumenetluses kaasaaitamiskohustuse ja maksuhalduri uurimispõhimõttega.

Riigikohus on 14.11.2007 haldusasjas nr 3-3-1-47-07 öelnud, et nimetatud põhimõtte laieneb nii üksikjuhtumi kontrollile kui revisjonile, kuigi MKS § 59 lg 2 p 1 seob sama seaduse §-d 60-63 üksikjuhtumi kontrolliga. Selline järeldus tuleneb MKS § 79 lg-st 2, § 60 sisust ja erinevuse puudumisest MKS § 64 lg 1 p 6 mõttes üksikjuhtumi kontrolli ja revisjoni vahel. Seda, et eeltoodud sättes nimetatud õigus laieneb ka juriidilisele isikule, kinnitab ka nimetatud halduskolleegiumi otsuse p 16.

Haldus- ja ringkonnakohtud on maksuvaidlusi lahendades viidanud järgmistele Riigikohtu otsustele:

¹ Sama ka: Riigikohtu kriminaalkolleegiumi 22.10.2007 otsus asjas nr 3-1-1-57-07, p 15.

Üldkogu

- Riigikohtu üldkogu 12.02.2004 otsus kriminaalasjas **3-1-1-120-03**, p 16, 17: Kriminaalmenetluses on isikule tagatud mitmed menetluslike garantiidena käsitatavad põhiõigused, mida haldus- ega halduskohtumenetluses pole ette nähtud. Oluline koht selliste kriminaalmenetluslike garantiide hulgas on Põhiseaduse (PS) § 22 lg-s 2 sätestatud ja süütuse presumptsiooni ühe elemendina käsitataval põhimõttel, mille kohaselt ei pea isik kriminaalmenetluses tõendama oma süü puudumist. Samuti on isikul kriminaalmenetluses PS § 22 lg 3 järgi õigus keelduda ütluste andmisest enda või oma lähedaste vastu.² Kriminaalmenetluses kogutud tõendid võivad olla tõenditeks ka haldusmenetluses, kui nende tõendite lubatavust ei välista Haldusmenetluse seadus või vastavat valdkonda reguleerib muu menetlusseadus, näiteks Maksukorralduse seadus.

RKPJK

- Riigikohtu põhiseaduslikkuse järelevalve kolleegiumi 10. juuni 2010. a. määrus asjas nr **3-4-1-3-10**, p 16: Maksu- ja Tolliamet on MKS § 56 ja § 64 lg 1 p 6 kohaldades kohustatud arvestama ka PS § 22 lg-ga 3.
- Riigikohtu põhiseaduslikkuse järelevalve kolleegiumi 3. märtsi 2011. a määrus haldusasjas nr **3-4-1-15-10**, p 27: Maksumenetluses kaasaaitamiskohustusele tuginedes saadud süüstavad ütlused ei ole aga kriminaalmenetluses lubatavad ja seda ka siis, kui isik maksumenetluses MKS § 64 lg 1 punktide 5 ja 6 vaikimisõigusele ei tuginenud. Õigusega keelduda enda vastu tunnistamisest on vastuolus ka see, kui teises menetluses sundkorras saadud ütlusi, mis on küll esmapilgul õigusrikkumist eitavad, kasutatakse kriminaalmenetluses selleks, et vaidlustada või seada kahtluse alla süüdistatava teisi ütlusi või muid tema poolt esitatud tõendeid või õõnestada muul viisil süüdistatava usaldusväärust.

RKKK

- Riigikohtu kriminaalkolleegiumi 20.03.2002 otsus nr **3-1-1-25-02**: *nemo tenetur se ipsum accusare* põhimõtte kriminaalmenetluses.
- Riigikohtu kriminaalkolleegiumi 01.06.2005 otsus asjas nr **3-1-1-39-05**, p 14: enese mittesüüstamise privileeg ei sõltu formaalsest menetluslikust seisundist (viited kohtuasjadele: *John Murray vs. Ühendkuningriik* lahend 8. veebruarist 1996, p 45; *Saunders vs. Ühendkuningriik*, lahend 17. detsembrist 1996, p-d 68-69; *J. B. vs. Šveits*, lahend 3. maist 2001, p 64 ja 66).
- Riigikohtu kriminaalkolleegiumi 22.10.2007 otsus asjas nr **3-1-1-57-07**, p 15: süüdistatava õigus vaikida (viited kohtuasjadele: *John Murray vs. Ühendkuningriik* lahend 8. veebruarist 1996, p 45; *Saunders vs. Ühendkuningriik*, lahend 17. detsembrist 1996, p-d 68-69; *J. B. vs. Šveits*, lahend 3. maist 2001, p 64)

² Tartu Ringkonnakohus on selle kokku võtnud järelusena: Maksumenetlus ega sellele järgnev halduskohtumenetlus ei ole hõlmatud PS § 22 lõike 2 esemelise kaitsealaga. (TrtRKO, 26.05.2009, haldusasi 3-08-1090, p 7.)

RKHK

- Riigikohtu halduskolleegiumi 14.11.2007 otsus asjas nr **3-3-1-47-07**, p 16: MKS § 64 lõike 1 p-s 6 sätestatud õigus laieneb ka juriidilisele isikule, pole erinevust üksikjuhtumi kontrolli ja revisjoni vahel.

2. EIK seisukohtade kasutamine enese mittesüstamise privileegi tõlgendamisel I ja II astme halduskohtute praktikas

Riigikohus on ülalloeletud otsustes viidanud järgmistele EIK lahenditele:

- *John Murray vs. Ühendkuningriik* lahend 8. veebruarist 1996, p 45;
- *Saunders vs. Ühendkuningriik*, lahend 17. detsembrist 1996, p-d 68-69;
- *J. B. vs. Šveits*, lahend 3. maist 2001, p 64.

Kõik need viited pärinevad Riigikohtu kriminaalkolleegiumi 01.06.2005 otsusest kriminaalasjas nr 3-1-1-39-05, p 13.

Haldus- ja ringkonnakohtud viitavad lisaks eelnimetatutele ka otsustele *Weh vs. Austria*³ (enimviidatud), *Jussila vs. Soome*, *Elomaa vs. Soome*,⁴ *Allen vs. Ühendkuningriik*,⁵ *Albert ja Le Compte vs. Belgia*⁶ ja *Shannon vs. Ühendkuningriik*.

Kokkuvõtliku ülevaate viidete sisust annab järgmine tabel, millest nähtub, et sõltuvalt sellest, kas kriminaalmenetlust isiku suhtes pole alustatud või on juba alanud või on see alles kavandamisel, on viidatav EIK praktika erinev.

³ EIK 08.07.2004, 38544/97.

⁴ EIK 16.03.2010, 37670/04. Vaata kohtulahendi eestikeelset kokkuvõtet Riigi Teataja lehel: https://www.riigiteataja.ee/kohtuteave/kohtulahendi_analyys/4996.

⁵ EIK 30.03.2010, 18837/06. Vaata kohtulahendi eestikeelset kokkuvõtet Riigi Teataja lehel: https://www.riigiteataja.ee/kohtuteave/kohtulahendi_analyys/4948.

⁶ EIK 24.10.1983, 7299/75; 7496/76.

Intressi, trahvi, sunniraha määramine maksumenetluses

<p>ElÕK art 6 laieneb sellistele maksuasjadele, milles maksu- maksjale määratud intress või trahv on karistusliku iseloomuga (<i>Jussila vs. Soome</i>)</p>	<p>Kaebaja korduval trahvimisel dokumentide esitamata jätmise eest oli kriminaalsüüdistuse iseloom ElÕK art 6 lg 1 tähenduses (<i>J.B. vs. Šveits</i>).</p>	<p>Õigus keelduda teabe andmisest ei ole absoluutne ja iseenesest ei ole väljaspool süüteomenetlust keelatud ka vaikimisest järelduste tegemine (<i>Weh vs. Austria</i>)</p>	<p>Enese mittesüstamise privileegi kaitsealas ei ole mitte kõik maksumenetluses esitatavad järelepärimised isiku varade ja majandusliku seisu kohta, vaatamata asjaolule, et sellise info mitteesitamise või varjamise eest võidakse isikule määrata sanktsioon. Sellised järelepärimised on vajalikud maksude väljaarvutamiseks ja ilma maksuhaldurile sellekohase õiguse andmiseta oleks riigi maksusüsteemi efektiivne toimimine mõeldamatu. (<i>Elomaa vs. Soome ja Allen vs. Ühendkuningriik</i>)</p>	<p>Iga meedet, millega stimuleeritakse isikut esitama teavet, mida võidakse hiljem kasutada ka kriminaalmenetluses, ei saa käsitleda ebasobiva sunnina. (<i>Murray vs. Ühendkuningriik</i>)</p>	<p>EMP-i ei saa tõlgendada kui üldist immuunsust maksuhalduri toimingute suhtes sooviga vältida isiku suhtes läbiviidavat uurimist maksumenetluses. (<i>Allen vs. Ühendkuningriik</i>)</p>
---	---	--	--	---	--

Süüteomenetlus on kavandamisel

<p>Õigus vaikida ei ole absoluutne. Seos teabe ja võimaliku süüteomenetluse vahel ei tohi olla kaugel hüpoteetiline (<i>Weh vs. Austria</i>)</p>	<p>Vaikimisõiguse rikkumine võib kõne alla tulla siis, kui isikut sunnitakse avaldama teavet, mis võib viia isiku süüditunnistamiseni tulevases kriminaalmenetluses (<i>Weh vs. Austria</i>, p 42 ja seal viidatud kohtupraktika)</p>
--	---

Süüteomenetlus käib

<p>Vaikimisõiguse rikkumine võib kõne alla tulla siis, kui isikut sunnitakse avaldama teavet, mis võib viia isiku süüditunnistamiseni tema suhtes juba käimasolevas kriminaalmenetluses (<i>Weh vs. Austria</i>, p 42 ja seal viidatud kohtupraktika)</p>	<p>Vaikimisõiguse rikkumine võib kõne alla tulla siis, kui isikult kriminaalmenetluse väliselt sunniga saadud teavet kasutatakse hiljem kriminaalmenetluses tõendina (<i>Weh vs. Austria</i>, p 43 ja seal viidatud kohtupraktika)</p>	<p>Enese mittesüstamise privileeg: pole oluline, kas isiku käest saadud infot tema vastu kriminaalmenetluses reaalselt kasutati või mitte (<i>Shannon vs. Ühendkuningriik</i>, p 33, 34)</p>
---	--	--

2.1 *Murray vs. Ühendkuningriik, Saunders vs. Ühendkuningriik, J.B vs Šveits*

Enese mittesüüstamise privileegi sisustamisel omavad peamist tähtsust EIK otsused: *Murray vs. Ühendkuningriik*,⁷ *Saunders vs. Ühendkuningriik*,⁸ ja *J. B. vs. Šveits*,⁹ millele on osundanud ka Riigikohus. Halduskohtud märgivad, et vaikimisõigus ja enese mittesüüstamise privileeg on tuletatav EIÕK artikli 6 lõigetest 1 ja 2 ja viitavad selle kinnituseks just nimetatud kolmele otsusele.¹⁰ Lähemalt on kajastatud kahte neist.

Kohtuasja *John Murray vs. Ühendkuningriik* on korduvalt esile tõstetud isiku vaikimisega seoses. EIK jõudis selles seisukohale, et siseriiklik kohus ei saa tuvastada isiku süüd üksnes põhjusel, et isik eelistab vaikida. Küll aga võib isiku vaikimine olukorras, kus isiku vastu kogutud tõendid eeldavad selgituse andmist, viia järeldusele, et isikul ei olegi midagi selgitada ning isik on süüdi. Ning vastupidi, kui kogutud tõendite tõenduslik tähtsus on sedavõrd väike, et see ei tekita vajadust selgitust anda, ei saa selgituse andmata jätmisest järeldada isiku süüd (otsuse p 51).¹¹

Kohtuasjas *J. B. vs. Šveits* leidis EIK, et kaebaja korduval trahvimisel dokumentide esitamata jätmise eest oli kriminaalsüüdistuse iseloom EIÕK artikli 6 lõike 1 tähenduses. Selles asjas oli kaebajalt nn maksupettuse menetluses, mis riigisiselt oli käsitatav haldusmenetlusena, kaasaaitamiskohustuse alusel nõutud dokumente, mis seondusid tema maksukohustusega. Kaebaja keeldumisel määrati talle korduvalt trahve seadusesätte alusel, mis võimaldas maksukohustuslast karistada maksuhaldurile teabe andmisest keeldumise eest rahatrahviga. Kaebaja trahvimine dokumentide esitamata jätmise eest kujutas endast enese mittesüüstamise privileegi rikkumist. Seda seetõttu, et kaebaja ei saanud välistada, et temalt nõutavate dokumentide põhjal maksustamata lisasissetuleku ilmnemisel võidakse talle esitada süüdistus maksukuriteos. Samas juhtis kohus tähelepanu sellele, et antud seisukoht ei puuduta olukorda, kus riik kohustab maksumaksjat teavet andma puhtalt korrektse maksustamise kindlustamiseks.¹² Tallinna Ringkonnakohus on selle lahendiga seoses veel rõhutanud, et kuigi Šveitsis ei eristatud otstarbekuse kaalutlusel haldusõiguslikku maksumenetlust kriminaalõiguslikust süüteomenetlusest (maksudest kõrvalehoidumise osas), vaid neid viidi läbi ühe menetlusena ja sellises menetluses isikult teda süüstava teabe nõudmine ja teabe esitamata jätmisel trahvi määramine oli EIK arvates vastuolus EIÕK art-ga 6, siis Eestis on

⁷ EIK 28.10.1994, 14310/88.

⁸ EIK 17.12.1996, 19187/91.

⁹ EIK 03.05.2001, 31827/96.

¹⁰ TlnHKo, 7.03.2011, haldusasjas 3-10-2121, p 6-7, TrtHKo, 14.12.2009, haldusasi 3-09-660, TrtHKo, 12.11.2008, haldusasi 3-08-1090, p 22-23.

¹¹ TlnHKo, 21.12.2010, haldusasi 3-10-2778, p 30, TlnHKo 17.05.2011 haldusasi 3-11-595, p 23.

¹² TrtHKo 12.11.2008, haldusasi 3-08-1090, p 23, sama ka: TrtHKo 29.05.2009, haldusasi 3-09-334, p 11 ja TrtHKo 14.12.2009, haldusasi 3-09-660, p 6.

väärteomenetlus ning maksumenetlus lahutatud ning maksumenetluses kogutud teabe kasutamine süüteomenetluses samuti piiratud.¹³

2.2 *Weh vs. Austria*

Halduskohtute poolt enimviidatud EIK lahend on *Weh vs. Austria*.¹⁴ Selles lahendis teeb EIK vahekokkuvõtte oma varasemast praktikast. EIK märkis selles lahendis, et vaekimisõiguse rikkumine võib esiteks kõne alla tulla siis, kui isikut sunnitakse avaldama teavet, mis võib viia isiku süüditunnistamiseni tema suhtes juba käimas olemas või tulevases kriminaalmenetluses (p 42 ja seal viidatud kohtupraktika), ja teiseks siis, kui isikult kriminaalmenetluse väliselt sunniga saadud teavet kasutatakse hiljem kriminaalmenetluses tõendina (p 43 ja seal viidatud kohtupraktika).¹⁵ Teise aluse kohta on Tallinna Halduskohus märkinud, et see puudutab ennekõike kriminaalmenetlust, mille käigus esitatud tõendite lubatavuse hindamine kuulub maakohtu pädevusse.¹⁶

Esimese olukorra puhul, mis seondub sunni rakendamisega informatsiooni saamiseks, mida võib käimasolevas või oodatavas kriminaalmenetluses isiku vastu kasutada seoses talle mingis õigusrikkumises juba esitatud süüdistusega, on EIK asjakohaseks praktikaks, mida *Weh vs. Austria* lahendis aluseks võetakse: *Funke vs. Prantsusmaa*, p 44;¹⁷ *Heaney and McGuinness vs. Iirimaa*, p 55-59;¹⁸ *J.B vs. Šveits*, p 66-71.¹⁹

Teise olukorra puhul, mis seondub väljaspool kriminaalmenetlust isikult sunni korras saadud süüstava informatsiooni kasutamisega järgnevas kriminaalsüüdistuses, on viidatud praktika: *Saunders vs. Ühendkuningriik*, p 67 ja *I.J.L. jt vs. Ühendkuningriik*, p 82-83.²⁰

Lisaks nende kahe olukorra kaardistamisele, millal on tuvastatav isiku vaekimisõiguse ja enese mittesüüstamise privileeg, tuleneb otsusest *Weh vs. Austria* veel:

- enese mittesüüstamise privileeg ei keela *per se* sunnivahendite kasutamist isikult informatsiooni saamiseks väljaspool kriminaalmenetlust (p 44);
- õigus vaekida ei ole absoluutne (*Weh*, p 44-46) ning seos haldusmenetluses nõutud teabe ja võimaliku süüteomenetluse vahel ei tohi olla kauge ja hüpoteetiline (*Weh vs. Austria*, p 56);
- juhul, kui puudub käimasolev või kavandatud kriminaalmenetlus isiku suhtes, ei pruugi olla tegu enese mittesüüstamise privileegi rikkumisega. Iseenesest ei ole väljaspool süüteomenetlust keelatud ka vaekimisest järelduste tegemine (p 46).²¹

¹³ TlnRKO, 12.10.2011, haldusasi 3-11-495, p 19-20.

¹⁴ EIK 08.07.2004, 38544/97.

¹⁵ TlnHKO 29.06.2011, haldusasi 3-11-50, p 7; TlnHKO, 7.03.2011, haldusasi 3-10-2121, p 6-7.

¹⁶ TlnHKO 29.06.2011, haldusasi 3-11-50, p 7.

¹⁷ EIK 25.02.1993, 10828/84.

¹⁸ EIK 21.12.2000, 34720/97.

¹⁹ EIK 03.05.2001, 31827/96.

²⁰ EIK 19.09.2000, 29522/95.

2.3 *Albert ja Le Compte vs. Belgia*

Järgmiseks on mitmel korral viidatud otsuste seas *Albert ja Le Compte vs. Belgia*.²² Tartu Ringkonnakohus on märkinud, et EIK 10. veebruari 1983. a otsusest asjas *Albert ja Le Compte vs. Belgia* ega ka muudest EIK lahenditest ei tulene, et kriminaalmenetluslikku vaikimisõigust tuleks eelistada kaasaaitamiskohustusele maksumenetluses ja menetluse efektiivsele läbiviimisele, kui puudub oht, et avaldatud andmeid kasutatakse isiku süüdistamisel.²³

2.4 *Shannon vs. Ühendkuningriik*

Tallinna Halduskohus on mitmel korral välja toonud, et EIK ei ole isiku vaikimisõiguse ja enese mittesüstamise privileegi kindlakstegemisel pidanud oluliseks asjaolu, kas isiku käest saadud informatsiooni tema vastu kriminaalmenetluses ka realselt kasutati või mitte (vt *Shannon vs. Ühendkuningriik*, p-d 33, 34).²⁴

2.5 *Elomaa vs. Soome, Allen vs. Ühendkuningriik*

Tõhusat maksumenetlust kaitsvad otsused on *Elomaa vs. Soome*²⁵ ja *Allen vs. Ühendkuningriik*²⁶ Neid on kasutanud Tallinna Ringkonnakohus, märkides, et seda, et enese mittesüstamise privileegi kaitseala laieneb eelkõige süüteomenetlustele, mitte maksumenetluses tavapärasele dokumentide esitamise nõudmisele, kinnitab ka EIK praktika. EIK 16.03.2010 otsusest *Elomaa vs. Soome* ja 10.09.2002 otsusest *Allen vs. Ühendkuningriik* nähtuvalt ei ole enese mittesüstamise privileegi kaitsealas mitte kõik maksumenetluses esitatavad järelepärimised isiku varade ja majandusliku seisu kohta ja seda vaatamata asjaolule, et sellise informatsiooni mitteesitamise või varjamise eest võidakse isikule määrata sanktsioon. EIK selgitas, et sellised järelepärimised on vajalikud maksude väljaarvutamiseks ja ilma maksuhaldurile sellekohase õiguse andmiseta oleks riigi maksusüsteemi efektiivne toimimine mõeldamatu. Ringkonnakohus selgitas, et tavapärasele seaduses reguleeritud menetlustoimingule peab maksukohustuslane alluma.

EIK selgitas lahendis *Allen vs. Ühendkuningriik*, et enese mittesüstamise õigust ei saa tõlgendada kui üldist immuunsust maksuhalduri toimingute suhtes sooviga vältida isiku

²¹ TlnHKo 29.06.2011, haldusasi 3-11-50, p 9; TrtHKo 29.05.2009, haldusasi 3-09-334, p 11, TrtRko 10.11.2009, haldusasi 3-09-334, p 8 ja 10, TlnHKo, 7.03.2011, haldusasi 3-10-2121, p 9. TrtHKo, 17.11.2009, haldusasi 3-09-1248, TrtRko 7.05.2010, haldusasi 3-09-1248, p 8 ja 10, TlnHKo 26. mai 2011. a, haldusasi 3-11-453, TlnHKo 17.05.2011 haldusasi 3-11-595, p 22, TlnRko 14.04.2008, haldusasi 3-06-747, p 11, TrtRko 26.05.2009, haldusasi 3-08-1090.

²² EIK 24.10.1983, 7299/75; 7496/76.

²³ TrtRko 26.05.2009, haldusasi 3-08-1090, p 7. Sama ka: TrtRko 10.11.2009, haldusasi 3-09-334, p 8. Sama ka: TrtHKo, 17.11.2009, haldusasi 3-09-1248.

²⁴ TlnHKo 26.05.2011. a, haldusasi 3-11-453. Sama ka: TlnHKo 17.05.2011 haldusasi 3-11-595, p 22.

²⁵ EIK 16.03.2010, 37670/04. Vaata kohtulahendi eestikeelset kokkuvõtet Riigi Teataja lehel: https://www.riigiteataja.ee/kohtuteave/kohtulahendi_analyys/4996.

²⁶ EIK 30.03.2010, 18837/06. Vaata kohtulahendi eestikeelset kokkuvõtet Riigi Teataja lehel: https://www.riigiteataja.ee/kohtuteave/kohtulahendi_analyys/4948

suhtes läbiviidavat uurimist maksumenetluses. EIK selgitas lahendile *Murray vs. Ühendkuningriik* viidates täiendavalt, et mitte iga meedet, millega stimuleeritakse isikut esitama ametiasutusele teavet, mida võidakse hiljem kasutada ka kriminaalmenetluses, ei saa käsitleda ebasobiva sunnina.²⁷

Kokkuvõte

Nii halduskohtute kui ka EIK praktika kinnitab üheselt, et kaasaaitamiskohustusest kõrvalehoidmiseks ei saa enese mittesüüstamise privileegi kasutada. Kui aga isikut sunnitakse avaldama teavet, mis võib viia tema süüditunnistamiseni, võib tegu olla vaikimisõiguse rikkumisega.

Enimviidatud EIK lahendid on *Murray vs. Ühendkuningriik*, *Saunders vs. Ühendkuningriik*, *J. B. vs. Šveits* ja *Weh vs. Austria*. Seejuures viitavad halduskohtud rohkematele EIK otsustele, kui Riigikohtu kolleegiumid seda teinud on.

Sageli püüavad just kohtumenetluse pooled oma argumente tugevdada EIK kohtupraktikale osundamise teel. Mitte alati ei ole see edukas, sel juhul loeb kohus lahendi konkreetses asjas asjakohatuks.²⁸

Lõpetuseks võrdlus, et kui Euroopa Kohtu otsustele viitamisel maksuvaidluste lahendamisel on Tallinna Halduskohus ja Tallinna Ringkonnakohus Tartu kohtutest märksa aktiivsemad,²⁹ siis EIK praktika kasutamisel on aktiivsus ühesugune.

²⁷ TlnRKO, 12.10.2011, haldusasi 3-11-495, p 19-20.

²⁸ Nt EIK 23.11.2006 lahend asjas *Jussila vs. Soome* ning 12.04.2006 lahendi *Martinie vs. Prantsusmaa*, kus oli probleemiks isiku menetlusest osavõtmise ja ärakuulamise õigus. (TrtRKO, 7. Mai 2010, haldusasi 3-09-1248, p 12.) Mitteasjassepuutuvaiks on kohus lugenud veel ka nt lahendid *Heaney & McGuinness vs. Iirimaa*; *Brusco vs. Prantsusmaa*; *Sanoma Uitgevers B.V vs. Holland* (TlnHKO, 21.12.2010, haldusasi 3-10-2778, p 30). Näiteid on veelgi.

²⁹ See selgus kohtupraktika analüüsis „Euroopa Kohtu praktikale viitamine maksuvaidlustes“. Kättesaadav Riigikohtu kodulehel: <http://www.riigikohus.ee/?id=1252>.